

10. Кокорев Л.А. Немецко-русский словарь по автоматике и технической кибернетике / Л.А. Кокорев. – М. : «Русский язык», 1978. – 560 с.
11. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства : підручник / М.П. Кочерган. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – 368 с.
12. Кузьменко Г.І. Омонімія : аспектологія, проблематика філологічна розвідка з лексики та стилістики / Г.І. Кузьменко. – К. : Київський ун-т, 2000. – 36 с.
13. Маслов Ю.С. Введение в языкознание : [Учеб. для филол. спец. вузов. - 2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Высш. шк., 1987. – 272 с.
14. Немецко-русский (основной) словарь : ок. 95 000 слов. – М. : Рус. яз., 1992. – 1040 с.
15. Огуй О.Д. Системно-квантитативні аспекти семантики та полісемії = System-quantitative Aspekte der Semantik und Polysemie : [Навч. посіб. з лексикології] / О. Д. Огуй; Чернів. держ. ун-т ім. Ю.Федьковича. - Чернівці : Рута, 1998. – 118 с.
16. Ольшанский И.Г. Лексикология : современный немецкий язык [Учебник для студ. ливв. фак. высш. учеб. заведений] / И.Г. Ольшанский, А.Е. Гусева. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 416 с.
17. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля – К., 2006. – 716 с.
18. Симоненко Л.О. Біологічна термінологія: формування та функціонування : [Навчальний посібник] / Л.О. Симоненко. – Умань : РВЦ «Софія», 2006. – 104 с.
19. Суперанская А.В. Общая терминология: Вопросы теории // А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева / отв. ред. Т.Л. Канделаки. – Изд. 6-е. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2012. – 248 с.
20. Technik-Wörterbuch Informatik English Deutsch Französisch Russisch mit etwa 25 000 Wortstellen / von Erich Bürger. – Berlin : Verl. Technik GmbH, 1990. – 572 S.

Б. Шуневич
(Львів)

ВЗАЄМОДІЯ СТУДЕНТА І ВИКЛАДАЧА ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПРАКТИК

У статті розглянуто досвід організації взаємодії студент – викладач під час дистанційного проведення практики зі студентами першого курсу напряму підготовки «Філологія» кваліфікації «Перекладач» у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності у порівнянні з проведенням традиційної практики.

Ключові слова: взаємодія студент – викладач, дистанційна організація проведення практики

В статті рассмотрен опыт организации взаимодействия студент – преподаватель во время дистанционного проведения практики со студентами первого курса направления подготовки «Филология» квалификации «Переводчик» во Львовском государственном университете безопасности жизнедеятельности по сравнению с проведением традиционной практики.

Ключевые слова: взаимодействие студент – преподаватель, дистанционная организация проведения практики.

Types of cooperation between lecturer, student and educational materials as well as the results of their cooperation within higher school during distance learning are investigated in many papers of foreign and home researchers.

The article deals with an experience of student-lecturer cooperation during distance organization of internship for the first-year students specializing in translation in comparison with the traditional one at Lviv State University of Life Safety (LSU LS). Traditional internship for the LSU LS students is provided as follows: the two-week internship at the end of the first-year of studying; three-week teaching internship on the bases of the Main Departments of State Emergency Service (SES) of Ukraine in different regions of our country as well as higher educational and research institutions in the system of SES of Ukraine at the end of the second-year of studying; three-week industrial internship on the basis of foreign and home translation companies at the very end of the third-year of studying. During a traditional internship, lecturers of the Department of foreign languages and technical translation, representatives of regional, district departments of SES, workers of translation companies help students at the University, departments of SES or translation companies. The additional 18-week internship for the first-year students was provided distantly at Lviv State University of Life Safety in January 2015 because of military events in Ukraine. Some students and lecturers were in Lviv, some – far beyond Lviv and Ukraine. During the distance internship, mobile telephones, a mailing list, Skype were used for providing tasks of the distance internship in time. At the disposal of students and lecturers there were also possibilities for using a webinar, videoconferencing and Virtual University.

Key words: student – lecturer cooperation, distance organization of practice.

Особливістю дистанційного навчання є створення можливостей організації сучасного навчального процесу на рівні денного з усіма атрибутами, які характеризують даний процес як навчальний, тобто отримати в разі необхідності пояснення, роз'яснення викладачем навчального матеріалу, спілкування з викладачем і студентів між собою протягом усього періоду навчання; проведення обговорень, проміжного і підсумкового тестів, виконання спільних завдань, у тому числі дослідницького і творчого характеру тощо, передбачає всі фактори, що визначають ДН як навчальний процес (можливість організації активної пізнавальної діяльності кожного студента; забезпечення ефективного зворотного зв'язку, інтерактивності; індивідуалізації і диференціації процесу навчання; формування стійкої мотивації навчально-пізнавальної діяльності).

Види взаємозв'язків між викладачем, студентом і навчальними матеріалами і результати цієї взаємодії в межах навчального закладу під час дистанційного навчання досліджено в багатьох працях зарубіжних [2–9] і вітчизняних науковців [1].

Мета цієї статті – поділитися досвідом організації взаємодії *студент – викладач* під час дистанційного проведення практики зі студентами першого курсу напряму підготовки 6.020303 «Філологія» кваліфікації «Перекладач» у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності у порівнянні з проведенням традиційної практики.

Традиційні практики зі студентами цього напряму підготовки проводяться у такій послідовності: двотижнева навчальна практика під назвою «Інноваційні технології в перекладі» в кінці першого курсу на базі нашого університету; тритижнева навчальна практика в кінці другого курсу на базі Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС, м. Київ), територіальних органах управління ДСНС України в областях та підпорядкованих їм районних підрозділах, навчальних закладах і науково-дослідних установах системи ДСНС; тритижнева виробнича практика в кінці третього курсу на базі вітчизняних і зарубіжних перекладацьких компаній. Під час традиційної практики викладачі кафедри, представники від підрозділів ДСНС, перекладацьких компаній працюють зі студентами безпосередньо в університеті, підрозділі чи компанії.

На думку Т. Андерсена і Р. Гаррісона [2], під час дистанційного навчання існують такі шість видів взаємодії: студент – викладач, студент – навчальні матеріали, викладач – навчальні матеріали, студент – студент, викладач – викладач, навчальні матеріали – навчальні матеріали. Розглянемо детальніше ці види взаємодії:

Взаємодія *студент – викладач*. М. Мур і Г. Кірслі включають цю взаємодію у визначення дистанційного навчання [7]. Відстань, яка розділяє студента і викладача при дистанційному навчанні вимагає, щоб цей зв'язок був проміжною ланкою між ними. М. Коллінз і З. Берг підтримують Веб-сторінку модераторів [3], на якій є посилання на джерела для допомоги викладачам і студентам адаптуватися до навчання в комп'ютерному середовищі. Взаємодія між студентом і викладачем потрібна для оцінювання постійного взаєморозуміння, створення відповідних підходів, стимулювання критичного відображення і діагностування непорозумінь. Ці елементи підтримки потрібні при організації ДН і при традиційному навчанні.

Взаємодія *студент – студент*. Студенти мають великі можливості для спілкування за допомогою е-бесіди, форумів, розсилання листів, аудіо-відеоконференції та ін.

Взаємодія *викладач – викладач*. Такі ж можливості мають викладачі, спілкування за допомогою віртуальних конференцій, семінарів, друкованих і електронних журналів, а також е-бесід, форумів, розсилання листів, аудіо-відеоконференції та ін.

Взаємодія *студент – навчальні матеріали*. Під час роботи з навчальними матеріалами студентам доводиться мати справу, в основному, із текстовим матеріалом. П. Джулер вважає, що „текст є основою всіх форм освіти і що ця взаємодія є такою ж важливою, як взаємодія з реальними людьми” [5]. Для отримання ґрунтовних знань при дистанційному навчанні (і не тільки дистанційному) студент повинен активно опрацювати навчальний матеріал. М. Турофф, С. Гільц і В. Баласубраманян [9] так описали цілі взаємодії студент – навчальний матеріал: формування ступеня погодження чи непогодження з матеріалом; пошук або досягнення розуміння матеріалу; пов'язування його із матеріалом, який він вже знає (чи не знає); вияснення того, який наступний матеріал потрібно вивчати.

С. Туркел [8] в своїй монографії описує взаємодію між людиною і програмним забезпеченням відомим як ‘агенти’. Розробники цих програм надали їм поки що обмежену комунікаційну здатність і вони створені для надання пояснень, спрямування чиєїсь діяльності, її підтримки або відповідей на запитання того, хто стикнувся з агентом в кіберпросторі.

Розробники ДК можуть розробляти такі програми для того, щоб забезпечити заплановані ними в дистанційному курсі тьюторіалів, постановки питань, стимулювання діяльності студентів, створення розмовних ситуацій.

Взаємодія викладач – навчальний матеріал. При дистанційному навчанні є можливість постійно оновлювати лекційний матеріал, практичні завдання для занять зі студентами, на відміну від традиційного навчання, коли викладач часто змушений використовувати у навчальному процесі застарілі навчальні матеріали у вигляді підручників, методичних розробок та ін. Багато викладачів створюють для своїх курсів Веб-сторінки, які служать навчальними ресурсами, інформаційними репозитаріями. Це дає можливість викладачам скерувати студентів до різних нових джерел інформації в Інтернеті як доповнення до основних навчальних матеріалів, представлених іншими викладачами у вигляді баз даних, репозитаріїв, наприклад, Merlot [6]. Для полегшення роботи викладачів над створенням і поповненням дистанційних курсів розроблено багато видів програмного забезпечення, наприклад, віртуальні навчальні середовища: LearningSpace, WebCT, Веб-клас ХПІ, ILIAS, Moodle та ін.

Взаємодія навчальні матеріали – навчальні матеріали. Цій взаємодії сприяють програми, відомі як інтелектуальні агенти (intelligent agents). Вони можуть знаходити потрібну інформацію, керувати іншими програмами, приймати рішення, керувати ресурсами в мережах [4]. Ще одним прикладом інтелектуальних агентів є пошукові системи в Інтернеті, наприклад, Altavista.com, Lycos.com, Google.com.ua та ін. За допомогою цих систем можна постійно здійснювати пошук потрібної інформації в мережах і відправляти результати пошуку в центральну базу даних. У найближчому майбутньому викладачі будуть використовувати навчальні ресурси, які будуть постійно самовдосконалюватися через взаємодію не тільки із студентами, але й за допомогою інших інтелектуальних агентів. Якість отриманої інформації, швидкість, з якою працює пошукова система, та інші її характеристики залежать від кваліфікації спеціаліста, який створив цю систему, середовища, в якому він працює.

Розглянемо детальніше взаємодію *студент – викладач* під час дистанційного проведення 18-денної практики зі студентами першого курсу напряму підготовки 6.020303 «Філологія» кваліфікації «Перекладач», яка проводилася у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності у січні 2015 р. Ця практика в основному проводиться з першокурсниками у червні кожного року на базі дисципліни «Комп'ютерна лексикографія». Незаплановану додаткову практику проведено, у зв'язку з тим, що потрібно було зробити перерву у навчанні всіх курсантів і студентів ЛДУ БЖД у додачу до запланованих новорічних канікул, щоб зекономити витрати на електрику, опалення та ін. у воєнних умовах нашої країни.

Особливістю додаткової практики було те, що вся взаємодія студент – викладач проводилася дистанційно. І студенти, і викладачі були хто у Львові, хто за межами Львова та України. Вони були готові спілкуватися за допомогою мобільного телефона, електронної пошти (особистої і в листах розсилання), соціальних мереж, аудіо- і відео конференції, відеоконференційного обладнання, вебінарів, Віртуального університету, програмного забезпечення «Скайп».

Ці засоби зв'язку, а особливо аудіо- і відео конференції, відеоконференційне обладнання, вебінари, Скайп часто використовуються в ЛДУ БЖД під час проведення семінарів, міжнародних конференцій, робочих засідань Асоціації вищих навчальних закладів Європейського Союзу, які працюють в галузі безпеки людини - European Fire Service Colleges Association (EFSCA). Наш університет є членом цієї Асоціації з 2009 р.

Під час практики цього річчї першокурсники напряму підготовки «Філологія» мали завдання у грудні завершити роботу над укладанням матеріалів для «Англійсько-українського словника термінів з психології», а у січні провести дослідження стосовно структури англійських однослівних і багатокомпонентних термінів з психології відповідно до вибраних студентами тем та підготувати матеріали для написання тез доповіді і статті з цієї тематики.

За попередні роки студенти виконували цю роботу (збирали матеріали для словника із заданої на всю групу певної галузі) у першому семестрі під час практичних занять з дисципліни «Комп'ютерна лексикографія», а в другому семестрі – уклали комп'ютерні словники на вітчизняному програмному забезпеченні на базі вже опублікованих в університеті традиційних словників.

Позаминулого року таким чином були зібрані матеріали для «Англійсько-українського словника пожежно-технічних термінів» обсягом понад 20 000 термінів, а минулого року – для «Англійсько-українського словника термінів з транспортних технологій» понад 30 000 термінів.

Опрацьовані матеріали словників аналізують викладачі кафедр іноземних мов та технічного перекладу, які зайняті написанням кандидатських дисертацій на базі цих термінологій та проводять заняття з основної іноземної мови для студентів цих напрямів підготовки. Під час практичних занять з дисципліни «Комп'ютерна лексикографія» студенти мають можливість уточнювати значення незрозумілих для них термінів, пропонувати варіанти їх перекладів українською мовою спільно із запрошеними викладачами кафедр, які користуються українськими термінами з цієї тематики на лекціях, практичних заняттях, лабораторних роботах з курсантами і студентами за напрямками підготовки.

На наступному етапі до цієї роботи залучається професорсько-викладацький штат кафедр університету, які безпосередньо займаються підготовкою пожежників та інших спеціальностей і добре володіють англійською та українською мовами, а також колишні випускники університету, які зараз працюють в пожежних частинах та інших установах англійськомовних країн.

Під час дистанційного проведення практики в основному використовувалися мобільні телефони, лист розсилання електронною поштою і, частково, «Скайп», що дало можливість вчасно справитися з поставленими завданнями практики.

Студенти старших курсів напрямку підготовки 6.020303 «Філологія» кваліфікації «Перекладач» мали також свої завдання для проведення додаткової практики за допомогою згаданих вище засобів зв'язку.

Список літератури

1. Шуневич Б.І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки. Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – 509 с.
2. Anderson T., Garrison R. Learning in a networked world: New roles and responsibilities // Distance Learners in Higher Education : Institutional Responses for Quality Outcomes / Ed. by C. Gibson. – Madison, Wisconsin, 1998. – P. 101.
3. Collins M. & Berge Z. Moderator's Home Page, 1998. – Режим доступу : <http://www.emoderators.com/moderators/muilenburg.html>. – Заголовок з екрана, 2008.
4. Intellectual agents. – Режим доступу : <http://www.authorsteam.com/agents>. – Заголовок з екрана, 2015.
5. Juler P.A. Promoting interaction; maintaining independence: Swallowing the mixture? // Open Learning. – 1990. – 5(2). – P. 28.
6. Merlot repository. – Режим доступу : <http://www.merlot.org/merlot/index.htm>. – Заголовок з екрана, 2015.
7. Moore M., Kearsley G. Distance education: A system view / 2nd ed. – Toronto: Wadsworth, 2005. – P. 200.
8. Turkel S. Life on the screen: Identity in the age of the Internet. – New York : Simon & Shuster, 1995. – 347 p.
9. Turoff M., Hiltz S.R. & Balasubramanian V. The human element in collaborative hypertext / hypermedia. – New Jersey Institute of Technology University Heights, Newark NJ., 1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eies.njit.edu/~turoff/Papers>. – Заголовок з екрана. – 2008.

М. Шутова
(Київ)

МЕНТАЛЬНІСТЬ ЕТНОСІВ І ЇХ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ЯК ЯДРО ЕТНОКУЛЬТУРНИХ СТЕРЕОТИПІВ

(на прикладі семантичної реконструкції стереотипізації уявлень українців про рідну оселю)

У статті розглядається ментальна природа стереотипних утворень та їх зв'язок з етнічною свідомістю. Розкривається механізм менталізації та стереотипізації уявлень українців про рідну оселю. Простежується співвідношення між поняттями національного характеру, менталітету й етнокультурного стереотипу.

Ключові слова: етнокультурний стереотип, національний характер, менталітет, стереотипізація.

В статті розглядається ментальний характер стереотипних образів і їх зв'язок з етнічним свідомістю. Розкривається механізм менталізації та стереотипізації уявлень українців про рідну оселю. Простежується співвідношення між поняттями національного характеру, менталітету і етнокультурного стереотипу.

Ключевые слова: этнокультурный стереотип, национальный характер, менталитет, стереотипизация.

The article discusses the nature of mental stereotypes formation and their connection with the ethnic consciousness. The mechanism of mentalization and stereotyped representations of Ukrainian home is revealed. The relationship between the concepts of national character, mentality and ethno-cultural stereotype is traced. It is assumed